

Frederik Postel, de opmerkelijke levensgeschiedenis van een economische vluchteling uit de achttiende eeuw

Eddy ter Braak

Frederik Postel was tapper, herbergier, logementhouder, landbouwer, koopman, waagmeester, deurwaarder en in 1795 één van de in totaal 1356 inwoners van de Stad Lochem. In dit artikel vindt u het levensverhaal van deze ondernemende man uit Saksen, die in 1788 in het Burgerboek van Lochem werd ingeschreven. Hij werd de stamvader van de breedvertakte familie Postel in onze regio.

Christian Friedrich Postel

Hiernaast ziet u een oude ets van Ebersdorf, een langgerekt dorpje, idyllisch gelegen in een plooi van het heuvelland, omgeven door weiden, akkers en oude bossen. Het ligt in de omgeving van de stad Chemnitz, in het land dat destijds het keurvorstendom Saksen heette. Hier werd Frederik Postel in 1753 geboren. Hij kreeg bij zijn doop de namen Christian Friedrich. Zijn ouders waren Christoph Postel en Anna Sophia Mehnertin. Hoeveel kinderen het echtpaar kreeg, weten we niet. Zeker is dat ze in ieder geval zeven kinderen hadden. Vader was kurassier, een beroepssoldaat te paard voorzien van een kuras (een borstharnas; zie de afbeelding op volgende bladzijde). Kurassiers waren op het slagveld de zwaarste eenheid, in taak en impact vergelijkbaar met een huidige tankdivisie. Bij de doop in 1761 van zijn dochter Johanna Rosina, waarschijnlijk het laatste kind, werd hij echter inmiddels vermeld als kleermaker. Mogelijk had hij ontslag genomen, of was hij ontslagen, omdat hij zijn beroep niet meer kon uitoefenen door een gebrek, of vanwege ouderdom. Omdat soldaten destijds geen pensioen kregen, moesten ze na hun legertijd wel een ander beroep uit gaan oefenen.

Frederiks jeugd

Uit twee overgebleven brieven, één van vader uit 1782 en één van moeder uit 1783, krijg je de indruk, dat hij uit een liefdevol, gelovig gezin kwam. Maar het keurvorstendom Saksen was in Frederiks jeugd geen prettig land om in op te groeien. Er dreigde weer eens een oorlog. Om de nodige uitbreiding van zijn leger te kunnen bekostigen had keurvorst Friedrich August II de belastingen fors verhoogd en zo een zware druk op de bevolking gelegd. Drie jaar na Frederiks geboorte begon de strijd ook werkelijk. Het ging hierbij om de Zevenjarige Oorlog (1756-1763), een oorlog tussen Pruisen en Oostenrijk, elk met zijn bondgenoten. Saksen had zich bij het Oostenrijkse kamp aangesloten. Dat had tot gevolg, dat Frederik de Grote van Pruisen in 1756 met

Ebersdorf bij Chemnitz (Saksen) rond 1840

zijn leger het vorstendom Saksen binnenviel en het Saksische leger verpletterend versloeg. Daarmee was voor de Saksen het leed nog lang niet voorbij. Het land kwam onder Pruisisch bestuur en moest een forse oorlogsschatting betalen. Bovendien werd ook de verdere strijd van Pruisen tegen Oostenrijk grotendeels op Saksisch grondgebied gestreden. Keurvorst Friedrich August II, die ook koning van Polen was, maakte het voor zichzelf echter gemakkelijk. Hij trok zich in Warschau terug en kwam pas na de oorlog terug. Zijn land werd ondertussen volledig geruïneerd en voor de bevolking betekende het jarenlang angst, armoede en honger. Frederiks vader was waarschijnlijk aan het begin van de strijd in dienst van de keurvorst van Saksen. Maar na diens nederlaag werd hij, net als alle andere Saksische soldaten, waarschijnlijk gedwongen zich bij het Pruisische leger aan te sluiten. Hij heeft het eind van deze oorlog blijkbaar niet als soldaat meegemaakt. Want hij staat, zoals al aangegeven, in

1761 vermeld als kleermaker. Dat beroep zal hij waarschijnlijk tot kort voor zijn dood in 1782 hebben uitgeoefend. Na zijn overlijden laat moeder een brief schrijven aan Frederik. Uit deze brief blijkt, dat vader thuis in Ebersdorf na een kort ziekbed was overleden. Verder liet moeder schrijven: *“Nun möchte Ich auch gerne wissen, wie Du es willst gehalten haben wegen deines Vaters Kleidung, ob Du etwas haben willst oder nicht, da lasse mir doch kürzlich wissen, denn sonst ist nichts da, Gold ganz und gar nicht.”*

Kleine Frederik zal zijn vader waarschijnlijk niet vaak thuis hebben gezien. Christoph Postel moet veel onderweg zijn geweest om voor zijn broodheer te strijden, zijn vrouw achterlatend met de zorgen voor het gezin. Vooral gedurende de Zevenjarige Oorlog zal ze vaak grote angsten hebben doorstaan, zeker als er weer eens troepen moordend en plunderend door de omgeving trokken. Het zal haar in die tijd grote moeite hebben gekost haar kinderen en zichzelf van voldoende eten te voorzien.

Na deze catastrofale oorlog heeft het nog jaren geduurd voor het land er weer enigszins bovenop kwam. Nog in 1772 was er sprake van een grote hongersnood.

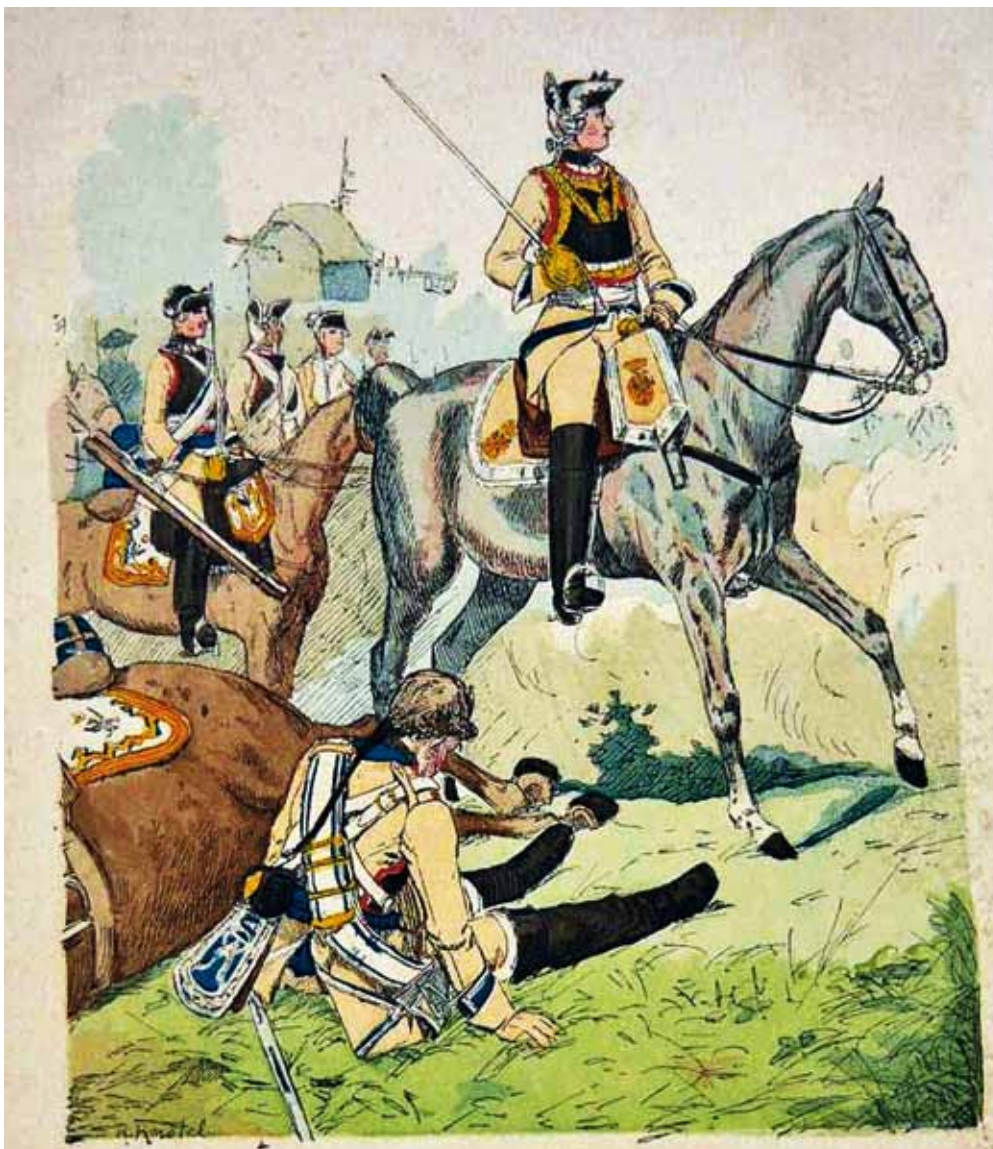
Carl Iwan Lamoff, W.C. Boers en freule Von Danckelmann

Frederik Postel moet volgens de overlevering binnen de familie Postel rond 1770 zijn ouderlijk huis verlaten hebben. Zijn geboortegrond zal hem, gezien de hierboven beschreven toestand van het land, waarschijnlijk te weinig toekomstmogelijkheden hebben geboden.

Waarheen hij is gegaan, is niet bekend. Maar in de Gelders-Overijsselse Courant van november 1949 is de sterk geromantiseerde geschiedenis van Frederiks wederwaardigheden en komst naar ons land te lezen in het artikel *‘Van ouder tot kind. Anno 1772’*, geplaatst in de rubriek *‘Stemmen en klanken uit vroeger tijd’*. Het artikel is niet ondertekend, maar het is waarschijnlijk van de hand van de Larense dierenarts en amateurhistoricus G. Langelier. In het artikel wordt verteld dat Frederik Postel op een koude winterdag in dienst van een graaf Alexis Karanska met hem per slede onderweg was ergens in Polen (of Rusland). Bij het oversteken van een bevroren meer of rivier zakte de slede door het ijs. Graaf Karanska verdronk daarbij. Frederik werd echter gered door een voorbijkomende kozak. Omdat de man geen beloning wilde voor zijn daad, vroeg Frederik hem naar zijn naam. Hij beloofde

Carl Iwan Lamoff, dat hij later een zoon naar hem zou noemen. En dat is gebeurd. Niet zijn eerste zoon, die werd geheel naar familietraditie naar zijn vader en de vader van zijn vrouw Christoffel Herman genoemd. Maar de tweede zoon kreeg in 1792 de doopnamen Carel Iwan.

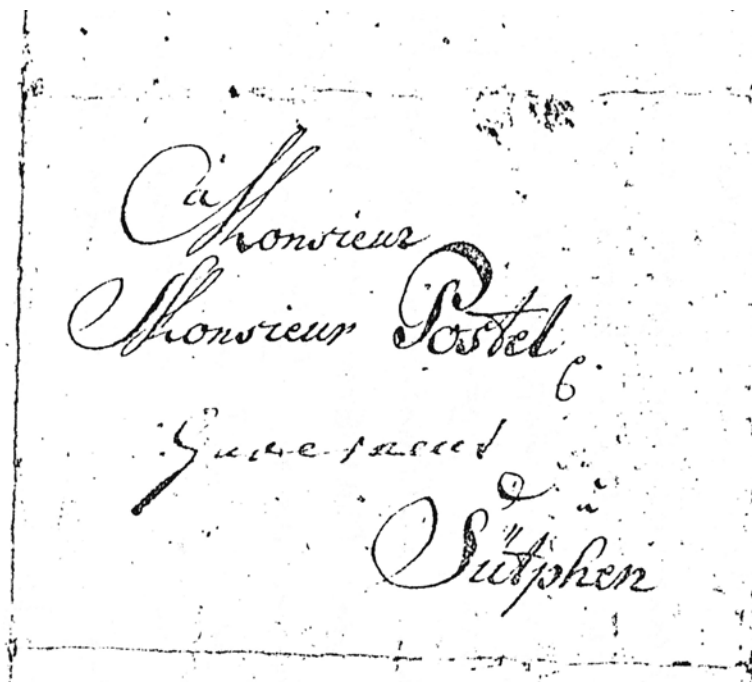
Niet lang daarna, rond 1773, zo gaat het artikel verder, moet Frederik Postel naar ons land zijn gekomen in het gevolg van ‘ene Boers of Boeres’. Daar is echter in de boeken niets over te vinden. Opvallend is wel, dat Frederik later op de Wildenborch werkte onder Willem Cornelis Boers, de stiefvader van dichter A.C.W. Staring. Maar als hij met W.C. Boers uit Berlijn naar ons land zou zijn gekomen, moet het wel voor juli 1773 zijn gebeurd, in Boers tijd als advocaat in Den Haag. W.C. Boers vertrok namelijk in juli 1773 naar Kaapstad, waar hij benoemd was tot *independent-fiscaal*¹. En daar bleef hij, tot hij in de nazomer van 1783 weer in ons land terugkwam. Volgens een derde overlevering zou Frederik Postel,

Pruisische kurassier, ruiter met kurass als borst- en rugbescherming

na aankomst in ons land, op een gegeven ogenblik in dienst zijn gekomen bij freule Sophie von Danckelmann. Zij was als hofdame in dienst van prinses Wilhelmina van Pruisen. Nadat in 1767 in Berlijn het huwelijk tussen de prinses en de Nederlandse stadhouder Willem V voltrokken was, was Von Danckelmann als hofdame mee naar ons land gekomen. Zij moet hier een belangrijke rol in de stadhouderlijke hofhouding hebben gespeeld. Het feit, dat Frederik Postel vanuit Berlijn naar ons land zou zijn gekomen met iemand, die met het stadhouderlijk hof te maken had, is helemaal niet zo vreemd. De stadhouderlijke familie, met name prinses Wilhelmina, onderhield veelvuldig contact met het hof in Berlijn. Het is heel goed mogelijk, dat 'ene' Boers in opdracht van de stadhouderlijke familie naar Berlijn was geweest en dat Frederik Postel in zijn gevolg mee naar ons land is gekomen. Maar zekerheid daarover is er niet. Een mogelijke verwijzing in deze richting kan een opmerking in een brief van vader Christoph Postel aan zijn zoon in Nederland geven. In deze brief is sprake van een 'Berlinschen Frau', die er voor gezorgd had, dat twee brieven van Frederik bij zijn ouders terecht waren gekomen. Mogelijk ging het hierbij om een dame verbonden aan het Berlijnse hof.

Frederik Postel en 'De Wildenborch'

Daarna kwam Frederik Postel op een nog onbekend ogenblik in onze omgeving terecht. Op de omslagzijde van een (in een onbekend archief aanwezige) brief, staat vermeld, wat u op de afbeelding hierboven kunt lezen. Het hoort bij de brief van moeder Anna Sophia Postel-Mehnertin aan haar zoon uit mei 1783. Hierdoor weten we, dat Frederik Postel zich in 1783 in Zutphen moet hebben bevonden. Mogelijk was hij toen in dienst van Damiaan Hugo Staring, de vader van onze dichter, die in 1782 vanuit Kaapstad naar Nederland terug was gekomen en zich met zijn vrouw op de Wildenborch had gevestigd. Dat wil zeggen, daar verbleven zij gedurende de zomerperiode. De winter brachten ze door in een huis in Zutphen. Vandaar mogelijk die adresvermelding

van Zutphen. Maar het kan ook zijn, dat Frederik Postel in dienst van W.C. Boers op de Wildenborch terecht is gekomen. Het is echter wel zo, dat W.C. Boers pas in de tweede helft van 1783 naar ons land terugkwam van de Kaapkolonie. Frederik Postel was toen waarschijnlijk al geruime tijd in Zutphen!

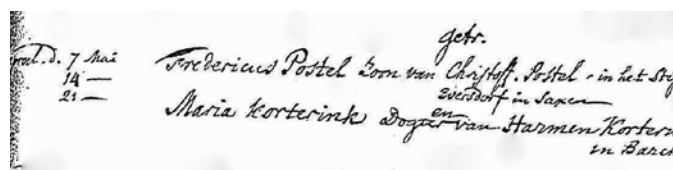
Damiaan Hugo Staring overleed in november 1783 thuis op de Wildenborch aan dysenterie. Willem Cornelis Boers, die goed bevriend met de Starings was geraakt in Kaapstad, was toen onderweg van Kaapstad naar ons land. Toen hij, na terugkomst in ons land, van het overlijden van zijn vriend Staring hoorde, kwam hij al gauw bij de weduwe op bezoek. En kort daarna zocht hij een onderkomen in de buurt. Mogelijk eerst in Zutphen, maar in mei 1784 huurde hij het Huis Suiders bij Zutphen. Nog in hetzelfde jaar vroeg en verkreeg hij het Zutphense burgerschap. Het klikte zo goed tussen Willem Cornelis Boers en Sophia Wynanda Verhuell, de weduwe van Hugo Damiaan, dat zij in 1785 in Vorden in het huwelijk traden.

Bij de 'inhaling' in september van het pas gehuwde paar op de Wildenborch speelde het personeel een belangrijke rol. Uit een brief over het gebeurde: "Gepasseerde Vrijdag is de inhaling op de Wildenborg plegtig geschied tot volkomen genoeg van UWEd. suster en broeder, er was een compagnie van in de 50 man, die na het boeren waren alles wel maakten. De timmermans- en metselaars Basen waren de officieren, alle proper gekleed met schermen en silvere degens voorsien; toen de Heer en Mevrouw van de Wildenburg 't Huis naderden wierd er met de Haken van dese stad (Doesburg), die wij mee genomen hadden, gesalueert." Heeft Frederik Postel een rol bij deze inhaling gespeeld?

Door dit huwelijk werd W.C. Boers nu in ieder geval de werkgever van Frederik Postel. Dat blijkt ook wel uit de op de volgende bladzijde afgebeelde brief (zonder jaar). Het is het zekere bewijs, dat Frederik Postel ten tijde van het schrijven van de brief werkzaam was op de Wildenborch. Maar niet in welke hoedanigheid.

Frederik liet zich in 1785 onder de naam 'Friedrich Postel' inschrijven als lidmaat van de Evangelisch Lutherse Gemeente in Zutphen. Niet dat hij toen in Zutphen moet hebben gewoond, maar in Zutphen was de dichtst bijgelegen Lutherse Gemeente.

Mogelijk had hij toen al kennis hebben gemaakt met Maria Kortierink, afkomstig van het door Damiaan Hugo Staring in 1782 aangekochte erf Kortierink bij Barchem. Leerde Frederik haar kennen, doordat zij als dienstmeid op de Wildenborch werkte? Of kwam Frederik in verband met zijn werkzaamheden voor de Wildenborch wel eens op boerderij Kortierink? Dat blijft voor ons verborgen. Maar een feit is, dat het stel op 21 mei 1786 in de Gudelakerk te Lochem trouwde.

Vermelding in het Trouwboek van de Ned. Hervormde Gemeente Lochem

Monsieur Postel! Notre intention est
 de retourner dimanche prochain - ainsi nous
 attendons la même voiture, qui nous à conduit
 ici, dimanche le matin à 9 heures ici, pour que
 les chevaux aient du temps de se reposer, pour
 nous transporter l'après midi - Si il y aura
 des Milons, que le porteur de la présente pourrait
 nous porter, il sera très bon de l'en charger -
 ainsi que des gazettes & Lettres, qui sont arrivées
 Mercredi passé - Si Samedi le soir le jardin
 aura un bon Millon, nous l'abandonnerons
 la voiture dimanche matin

J. P. Boets

On n'a pas besoin de pèches parce que
 nous retournerons très seuls, ainsi il
 n'y a rien à préparer que notre chambre

Zou Frederik Postel deze Franse tekst hebben kunnen lezen?

Frederik Postel, burger van de stad Lochem

Of Frederik na zijn huwelijk nog een tijdje op de Wildenborch bleef werken, is niet bekend. In het Oud Rechters Archief van de Stad Lochem is te zien, dat Frederik Postel op 31 oktober 1786 bij een executieverkoop het pand Bierstraat 6 in Lochem voor de som van f 835,- had gekocht. En in een brief uit 1787 aan het Lochemse gemeentebestuur liet hij weten, dat het zijn bedoeling was zich blijvend in Lochem te vestigen. In deze brief ging het eigenlijk om een verzoek aan de magistraat hem het recht toe te kennen als speciale koopmansbode elke 14 dagen met brieven en geldpakken van de kooplieden van Lochem naar Amsterdam en omgekeerd te mogen reizen. Dat zou veiliger zijn dan met de gewone bodedienst. Frederiks eerste poging om in Lochem aan het werk te komen? Het kwam er blijkbaar niet van.

Maar hij vestigde zich wel in de stad, want op 22 september 1788 vinden we zijn inschrijving in het Burgerboek van Lochem. Onder de naam Jan(!) Frederik Postel verkreeg hij het 'Klein Burgerschap' van de stad. Dat hield in, dat hij geen ambt mocht bekleden en geen actief- en passiefkiesrecht had. Wel mocht hij lid worden van een gilde, stadswaren pachten en had vrijheid van tol. Maar waarom verkreeg hij niet het Groot Burgerschap? Had dat te maken met zijn 'Lutherse Religie' zoals er bij vermeld staat, of met het feit, dat hij nog geen Nederlands staatsburger was? Hij had in ieder geval wel een belangrijk Lochems burger als één van zijn beide borgen, namelijk Harmannus Joachimus Thomasson, een destijds alom geacht en belangrijk burger van de

stad. Koopman, winkelier, pachter van de verponding en lid van de magistraat Thomasson had zijn winkel een paar huizen verderop aan diezelfde Bierstraat. In 1813 behoorde hij tot de vier meest gegoede burgers van de stad. Hij zou uiteindelijk ook nog de langstzittende burgemeester van Lochem (1795-1833) worden.

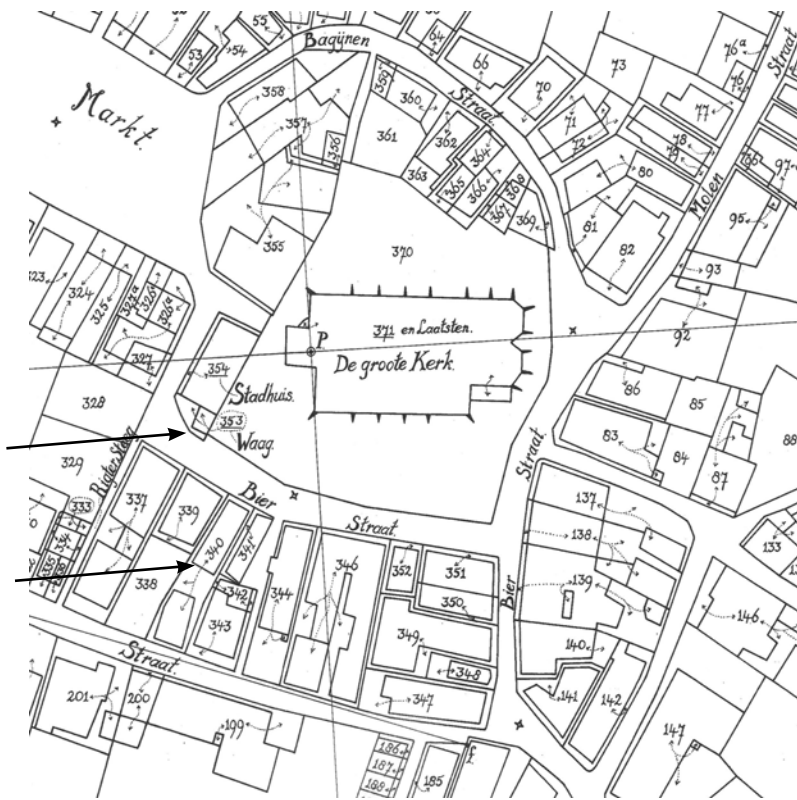
Opmerkelijk is dat Frederik Postel, slechts drie jaar later, in 1789, al tot gerichtsmann van het Scholtambt Lochem werd benoemd. Het kleinburgerschap van de stad Lochem was blijkbaar niet van invloed op een zodanige functie in het Scholtambt Lochem. En dat, terwijl de functie van gerichtsmann een belangrijke was, die meestal door vooraanstaande bewoners van de stad werd uitgeoefend. Had Frederik Postel deze positie te danken aan zijn band met de familie Staring en/of die met H.J. Thomasson?

Frederik heeft de functie gedurende twee perioden uitgeoefend: van 1789 tot en met 1791 en van 1793 tot en met 1796.

Het gericht van het Scholtambt Lochem was gevestigd in de Blauwe Toren. Hier zetelde het bestuur van het Scholtambt en hier werd recht gesproken door een richter en twee gerichtslieden, voor zover de zaken het gebied van het Scholtambt betroffen. Het behandelde kleine zaken, zowel crimineel als civiel.

Bierstraat 6

Het pand, waar Frederik Postel en zijn vrouw zich in 1787 vestigden, bevindt zich aan de Kleine Markt. Nu is er restaurant 'De Basiliek' gehuisvest. Het was een smal

Op deze kadastrale kaart uit 1832 staat zowel de Waag naast het stadhuis, als het huis van Frederik Postel (nr. 340) afgebeeld. H.J. Thomasson woonde in het grote pand nr. 346

langgerekt perceel met huis, schuur en 'where' (zoals het erbij horende erf destijds werd omschreven). In dit huis hebben ze hun verdere leven gewoond. Opmerkelijk is, dat in het bewuste proces-verbaal in het Oud Rechterlijk Archief niet gesproken wordt over de Bierstraat, maar over de Kerkstraat.

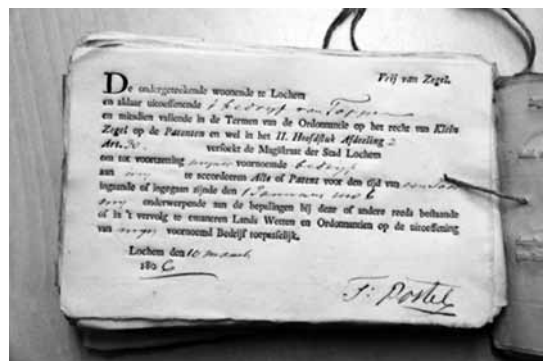
In dit huis werden ook hun kinderen geboren. Eerst in 1789 de tweeling Christoffel Herman en Angelina Sophia. Angelina Sophia overleed echter al in het voorjaar van 1790. Maar in datzelfde jaar werd opnieuw een dochter verwelkomd, die de namen Angelina Sophia kreeg. In 1792 volgde Carel Iwan, in 1794 Johan Hugo Cornelis en tenslotte in 1798 Everdina.

Waarmee heeft Frederik Postel in zijn levensonderhoud voorzien? De predikant van Ebersdorf maakte in 1790 in het 'Taufbuch der Kirchengemeinde Ebersdorf' de volgende aantekening: "*Dieser vorenstehende Postel hab sich im Holländischen niedergelassen und daselbst verhehelicht und zwar zu Lochem allwo er Handels Geschäfte treibt.*" Frederik zou dit zelf aan hem geschreven hebben. Van deze handelsactiviteiten is echter in de archieven zo goed als niets terug te vinden. Hij zal ze geregeld hebben vanuit de grote schuur achter zijn huis, gelegen aan de Achterstraat. Het enige, dat ik in de archieven, hiermee verband houdend, gevonden heb, is, dat hij voor het jaar 1795 het recht had verworven om de lijnolie voor de gemeentelijke straatlantaarns te mogen leveren. Waarschijnlijk verkocht hij daarnaast ook allerlei andere producten. Uit de boeken, betreffende de gemeentelijke verpachtingen, blijkt, dat hij regelmatig op allerlei verpachtingen meebood. Zo lukte het hem om bijna 10 jaar achtereenvolgend de pacht in handen te krijgen van de gemeentelijke Waag (tussen 1790 en 1802, met uitzondering van twee tussenliggende jaren).

Deze Waag bevond zich in een houten gebouwtje, dat tegen de zuidmuur van het oude stadhuis was gebouwd

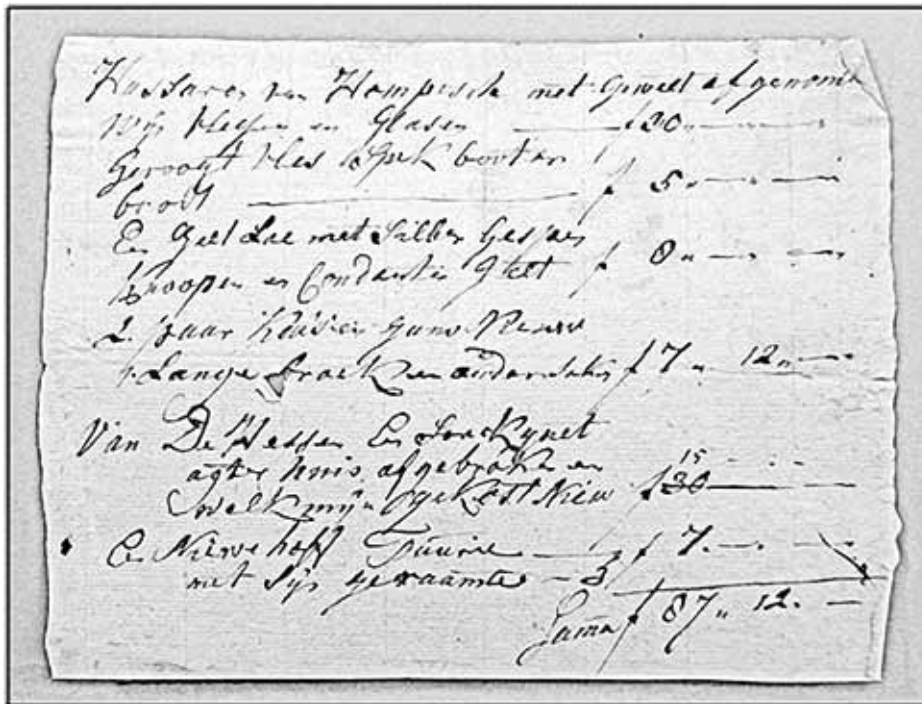
(zie het stukje kadastrale kaart hiernaast). In de stadswaag moesten producten als spek, boter, kaas, hammen, en blijkens de gegevens ook varkens, worden gewogen voor ze verkocht mochten worden. De waag moest borg staan voor een eerlijke handel. Bovendien kreeg de stad via het waaggeld, een soort accijns, inkomsten binnen. De stad verpachtte de werkzaamheden. Zo werd Frederik Postel dus gedurende zo'n tien jaar de waagmeester van Lochem. Een plezierige bijkomstigheid voor hem was, dat hij schuin tegenover de Waag woonde.

In de gemeentelijke pachtboeken viel me op, dat Frederik Postel zich nogal eens als borg beschikbaar had gesteld voor collega-handelslieden bij hun zaken met de magistraat. Het lijkt er op, dat hij na zijn vestiging in de stad al gauw aan het werk was gegaan met het opbouwen van een economisch (en waarschijnlijk ook sociaal) 'netwerk'.

Patent voor tapper en voor logementhouder

Het beroep, waarmee Frederik Postel vooral in de boeken terug te vinden is, is dat van tapper en herbergier. Als zodanig vinden we hem ook in de eerste Lochemse volkstelling (1795). En ook bij de doop van zijn kinderen en andere familieplechtigheden, met twee keer een opmerkelijke uitzondering, namelijk met als beroep landbouwer. Waarom is niet helemaal duidelijk. Had hij dat zelf aangegeven? Feit is wel, dat hij er thuis in de Bierstraat vanaf ongeveer 1800 een paar varkens en koeien op na hield. Maar dat deed toen bijna iedereen in Lochem. Vanaf 1805 moest iedereen, die een beroep uitoefende zich een patent aanschaffen. Dat was één van de vele administratieve zaken, die de Fransen ons brachten. Alles werd strak en helder voor en door de overheid geregeld. In het 'Register van afgegeven patenten' is geen patent voor herbergier te vinden, in plaats daarvan kom je de benaming tapper tegen. En tappers waren er toen veel in Lochem, in de periode 1806-1810 zo'n 40 stuks. Maar lang niet allemaal hadden ze een herberg. Velen beoefenden het naast een ander beroep. Zo vind je in de lijsten o.a. een aantal tapper-broodbakkers, tapper-metselaars, tapper-kuipers en ook een tapper-smid, een tapper-baardscheerder en een tapper-drukker. Er dus in die tijd veel getapt en dat had vooral betrekking op bier. Bier was het 'drinkwater' van die tijd. Bier, al of niet verdund, werd dagelijks door bijna iedereen gedronken. Dat moest ook wel, want het putwater was door slecht onderhoud vaak niet zuiver genoeg en zorgde daardoor nogal eens voor uitbarstingen van besmettelijke ziekten.

zelf ook niet stil gezeten. In de gemeentelijke notulen van juli 1795 staat hij vermeld als één der burgers, die in het stadhuis bij de magistraat waren, om hen duidelijk te maken, dat ze het niet eens waren met de gekozen persoon voor de functie van de nieuwe schoolmeester (De nieuwe tijd deed zich gelden: de magistraat kon niet meer alles op eigen houtje bepalen). In 1797 vermelden de gemeentelijke notulen hem als één van de vier rotmannen (vertegenwoordigers van het rot, dat wil zeggen de stadswijk). Een duidelijke erkenning. In 1800 staat hij op een lijst vermeld als assistent voor de 'grootte spuit nr. 2', dus als brandweerman. Maar daar moest iedere gezonde burger van de stad aan mee doen.

In financieel opzicht hebben

Frederik Postel en zijn vrouw het waarschijnlijk niet zo breed gehad. Frederik had in 1787 bij zijn komst in Lochem weliswaar het huis aan de Bierstraat kunnen kopen voor f 835,-, maar het benodigde geld daarvoor moest hij bijna zeker bij iemand lenen. Die conclusie trek ik uit het feit, dat hij aan het eind van zijn leven dat bedrag nog steeds in de vorm van een obligatielening ten behoeve van de Stad Lochem open had staan. Daarnaast viel het me op, dat het echtpaar gedurende hun leven een paar keer geld heeft moeten lenen: in 1802 een bedrag van f 350,- en drie jaar later nog eens f 1200,-.

Als ze kort voor het eind van hun leven hun hele hebben en houden aan zoon Johan Hugo Cornelis en diens vrouw verkopen, blijkt er naast die nog openstaande obligatielening ook nog een boedelschuld te zijn van f 200,-. Ze moeten, zo te zien, tijdens hun leven nauwelijks de gelegenheid hebben gehad om te kunnen sparen. Maar ze kochten wel in 1791 kort achter elkaar twee 'garden of moijtenbergen' (tuinen) aan de gracht, in 1797 nog een gaarde buiten de Walderpoort en in 1798 een vierde gaarde aan de Steenstraat. Mogelijk gebruikten ze daarvoor het geleende geld.

In 1802, bij het lenen van de f 350,- blijken ze nog drie van de vier garden in hun bezit te hebben. Deze drie gaven ze tenminste als onderpand op voor de lening. Rond dezelfde tijd verschijnt ook Frederiks naam in de lijsten van 'opgebrand vee'. Veel Lochemers (zowel burgers, boeren, als arbeiders) hielden in die tijd geiten, varkens en runderen in de stad. Vee, dat door de koescheper dagelijks mee naar de Armoede of de stadsweide op het Molengrond werd genomen en 's avonds weer thuis werd gebracht. Om problemen te voorkomen, waren de dieren van een brandmerk voorzien ('opgebrand'). Frederik staat vermeld voor 1811 voor een varken, voor 1812 en 1813 voor twee varkens en voor 1814 voor twee koeien (ouder dan twee jaar) en één koe (beneden de twee jaar).

Bij de verkoopakte van het totale bezit van Frederik Postel en zijn vrouw aan zoon Johan Hugo Cornelis en diens

Onrust in Lochem en omgeving

Uit bovenstaande tekst krijgt u mogelijk de indruk, dat het leven in die tijd in Lochem rustig zijn gangetje ging. Maar dat was beslist niet zo. Het was in wezen een heel onrustige tijd. Het hierboven afgebeelde document uit het Regionaal Archief te Zutphen geeft ons daar een indruk van. Het is een briefje, geschreven door Frederik Postel. Zijn naam staat er weliswaar niet op, maar uit andere stukken in de map 'Stukken betreffende uitgekeerde schadevergoedingen wegens leveranties aan doortrekkende troepen, 1795-1806' blijkt, dat het, gezien het feit, dat het in wat krom Duits/Nederlands is geschreven, wel door hemzelf geschreven moet zijn. Het zit tussen een groot aantal andere ingeleverde briefjes met schademeldingen.

Het moet in 1795 geschreven zijn, kort nadat de Fransen ons land waren binnengevallen om hier hun 'Liberté, égalité' en fraternité te brengen. Met het naderbij komen van de Fransen brak, ook voor de bewoners van Lochem en omgeving, een zware tijd aan. De Engelse, Pruisische en Oostenrijkse troepen, die het stadhouderlijke leger hadden geholpen in de strijd tegen de Fransen, zagen op een gegeven ogenblik wel in, dat de strijd voor hen verloren was. Ze werden vaak niet meer goed aangestuurd en trokken maar wat rond. Tot groot verdriet van boeren en burgers, die door hen lastig gevallen en vaak ook beroofd werden. Bovendien vroegen de soldaten de steden steeds maar weer om inkwartiering en weede gene die hen niet op hun wenken bediende. Eén van de Lochemse burgers die hierdoor schade ondervond, was dus Frederik Postel.

Sociale en financiële situatie

Ik heb de indruk, dat Frederik Postel al vrij spoedig deel is gaan uitmaken van de Lochemse samenleving. De eerder vermelde band met koopman/magistraatslid H.J. Thomasson zal daarbij mogelijk een behoorlijke invloed hebben gehad. Maar gezien zijn borgstellingen voor nieuwe burgers bij het verkrijgen van hun burgerschap en bij de gemeentelijke verpachtingen heeft Frederik

* * Op den achtsten Augustus dezes Jaars, zal, ingevolge vroegere gedane annonce, ten Huize van *F. Postel*, Deurwaarder van het Vrederecht binnen Lochem, Kwartier Zutphen, Provincie Gelderland, in het openbaar, voor den tijd van zes Jaren, worden verpacht: Eene geheel nieuw opgebouwde WIND-, OLIE-, PEL-, KOREN- en RUN-MOLEN, met een daar bij staand en thans geheel vergroot wordend HUIS en STAL, OLIËBAKKEN en eenige GROND, gelegen even buiten de Stad Lochem, aan de Rivier de Berkel. — Uit hoofde van de plaatshebbende vergroting van het Huis kan de ruuvaarding eerst geschieden op den 1 September aanstaande. Nadere informatie zijn te bekomen bij den Eigenaar, den Heer L. G. BERENDS, mits Brieven *franco*; alsmede bij den Notaris Mr. E. F. F. SPIJKER, te Lochem, ten wiens Kantore acht dagen voor de Verpachting de Condities ter lezing zullen liggen.

Advertentie uit de Opregte Haarlemsche Courant van 19-7-1825

vrouw zit ook een inboedelijst. Die lijst laat zien, dat er in hun huis geen sprake was van enige luxe. De grootste waarden werden vertegenwoordigd door 'twee melkbeesten' (f 90,-), 'eenig gedorste koor, eenig hooi, stro en aardappelen' (f 45,-), 'twee bedden, een peluw, twee kussens en drie lakens' (f 40,-), 'eenig beddegoed met zijn toebehoren' (f 40,-), 'twee bedden, twee peuluwen, vier kussens en twee dekens' (f 35,-) en dan waren er nog 'twee varkens' (f 25,-), tezamen al f 275,-. En dat op een geschatte totale waarde van de inboedel van f 424,50. Voor de rest blijft er niet veel van waarde over. Hierdoor krijg ik de indruk, dat het echtpaar Postel het niet echt gemakkelijk moet hebben gehad en behoorlijk hard heeft moeten werken voor hun bestaan. Frederik heeft waarschijnlijk alle kansen, die hij tegenkwam, moeten benutten. Mogelijk dat om die reden Frederiks handtekening als getuige zo vaak onder de akten van notaris E.F.F. Spijker voorkomt. Notaris Spijker had zijn kantoor aan de Bierstraat. Frederik huisde dichtbij en het getuigen bracht hem mogelijk een paar cent extra op. Frederiks benoeming tot deurwaarder bij het vredesrecht te Lochem was zo'n kans. Wanneer dit precies gebeurd is, weet ik niet. Bekend is, dat hij als zodanig op een lijst uit 1822 vermeld staat. In 1811 waren de stedelijke schepenrechtbanken opgeheven en omgevormd tot kantonnale vrederechten met een alleensprekende rechter bijgestaan door een griffier.

Net als bij de schepenrechtbank werden ook hier alleen kleine zaken behandeld. De belangrijkste taak van deze rechter was te proberen om tot een schikking tussen de partijen te komen.

De deurwaarder verbonden aan het vrederecht was vooral belast met taken op het gebied van het uitbrengen van dagvaardingen en tenuitvoerleggingen van rechterlijke beslissingen op onroerende zaken. Bij een executieveiling ontstak de deurwaarder een kaars, waarna het bieden kon beginnen. Bij het doven van de kaars kwam de koop tot stand door middel van 'handjeklap'. Frederik Postel had het goed gezien. Deze openbare verkopen konden plaats vinden in zijn herberg. En dat gebeurde ook. Het zal voor extra klandizie gezorgd hebben. Al gauw vonden er ook andere handelingen in zijn herberg plaats, zoals aanbestedingen ten behoeve van de stad.

Zoals eerder vermeld, hadden Frederik Postel en zijn vrouw hun hele bezit in 1832 aan zoon Johan Hugo Cornelis (Jan) en zijn vrouw Berendjen Scheggetman (Schekman) overgedaan. Jan was altijd bij zijn ouders in huis blijven wonen, ook na zijn huwelijk in 1819. Hij was in de loop der jaren steeds meer het werk van zijn vader over gaan nemen. Maar aan de handtekeningen onder de gemeentelijke akten is te zien, dat vader Frederik nog lang de 'baas' in huis bleef. Maar langzamerhand is in de gemeentelijke boeken te zien, hoe zoon Jan, naast

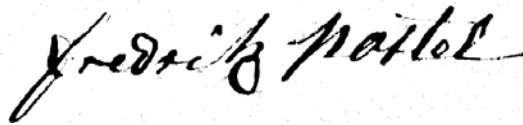
Een stukje Bierstraat, gelegen aan de Kleine Markt (uit wat latere tijd). Maar hier is, denk ik, nog redelijk goed te zien hoe herberg/ logement Postel er moet hebben uit gezien (tweede huis van rechts, met links de deur en rechts daarvan twee ramen). Het pand had toen nog niet de huidige winkelgevel in de stijl van de Amsterdamse school uit 1923, ontworpen door de architect G.J. Postel (achter-achterkleinzoon van Frederik Postel!).

het werk, ook de burenerplichtingen van zijn vader overnam, zoals bij het getuigen bij de aangifte van een geboorte en bij de melding van een overlijden. Tenslotte nam Jan rond 1829 ook de functie van gerechtsdeurwaarder van zijn vader over.

In de hierboven vermelde verkoopakte van 28 november 1832 staat onder de voorwaarden vermeld, dat zoon Jan en zijn vrouw *“voor de resterende koopenningen hunne ouders comparanten in dezen levenslang hebben te verplegen en te versorgen en kost, drank, huisvesting en kleding, bij ziekte behoorlijk hebben op te passen en na doode ordentelijk ter aarde te doen besteden”* en ook dat dochter Engelina Sophia, zoon Carel Iwan en dochter Egberdina na het overlijden van de laatste ouder elk f 50 krijgen. Die verzorging heeft niet lang geduurd, want slechts een half jaar later, op 17 maart 1833, overleed Christiaan Frederik Postel op 81 jarige leeftijd thuis aan de Bier-

straat. Zijn vrouw, Maria Korterink, overleed er nog geen maand later op 3 april 1833, 78 jaar oud.

Al hebben Frederik Postel en Maria Korterink waarschijnlijk niet veel welvaart gekend, zij hebben wel de basis gelegd voor latere generaties Postel, die het steeds beter kregen. Achterkleinzoon Hendrikus Postel bracht het zover, dat hij in staat was een groot huis op Berkeloord te laten bouwen, ontworpen door zijn zoon Gerrit Jan Postel. Zijn zoons kon hij een goede opleiding laten volgen. Twee ervan stuurde hij naar Amerika om daar het vak van leerlooier te leren. Met financiële ondersteuning van pa konden ze daarna een leerfabriek in Lochem opzetten. Zoon Gerrit Jan bracht het tot alom bekend architect. Lochem telt nog verscheidene door hem ontworpen villa's. Zijn jongste zoon Christoffel Herman werd directeur bij de Lochemse Handels- en Courantendrukkerij (van dagblad G.O.C.) en bij Uitgeverij De Tijdstroom.

Noot:

¹ de independant-fiscaal: was een functie, die door de Verenigde Oostindische Compagnie in het leven was geroepen om op de VOC-vestigingen controle op de gang van zaken te houden en er corruptie tegen te gaan. De independant-fiscaal was een inspecteur die geen verantwoording verschuldigd was aan de gouverneur of de raad van de VOC ter plekke, maar alleen aan de Heren XVII in het vaderland. Hij had direct toegang tot de boeken, de kas en de pakhuizen.

Bronnenlijst bij artikel Frederik Postel

De historie van een kleine landstad 'Lochem' door G. Prop

Damiaan Hugo Staring door mr. A. Staring

Grepen uit de geschiedenis van Lochem! door A. Dieperink e.a.

Willem V en Wilhelmina van Pruisen, de laatste stadhouders door E. van Meerkerk

Van de prins geen kwaad, de dagboeken van S.P.A. van Heiden Reinestein door dr. J.K.H. van der Meer

Patriotten en koloniën door G.J. Schutte

A.C.W. Staring, landheerlijk leven van een denker en doener van statuur door B. Scova Righini

Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 48

Regionaal Archief Zutphen:

- 1047 Archief Nederlands Hervormde Gemeente Lochem
- 1102 Oud Rechterlijk Archief Stad Lochem
- 1001 Oud Archief Lochem
- 1104 Oud rechterlijk Archief Scholtambt Lochem
- 1005 Oud Archief Laren
- 1105 Archief Notarissen Lochem
- 0065 Archief Evangelisch-Lutherse Gemeente Zutphen
- 1073 Kadaster Lochem